

N:o 81.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1904, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphöjande af den till kronan utgående afgift af flottbron öfver Dalälven vid Grådö i Hedemora socken m. m.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 88) af den 26 sistlidne februari har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att den af flottbron öfver Dalälven vid Grådö i Hedemora socken till kronan utgående årliga afgiften af 30 kronor måtte upphöra och kronan afstå från den rätt till själfva bron, som kunde tillkomma kronan.

Departementschefens anförande till ofvanberörda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»Vid Grådö i Hedemora socken af Kopparbergs län blef under förra hälften af 1600-talet bro öfver Dalälven uppförd på statsverkets bekostnad. För brons begagnande hafva af de vägfarande alltjämt upptagits afgifter, och dessa redovisades till en början omedelbart till kronan genom en särskild brovaktare. Redan år 1642 blef emellertid denna brotull för 200 daler silfvermynt »tillslagen» dåvarande brovaktaren Håkan Eriksson med skyldighet för honom att hålla bron vid makt. Genom nytt kontrakt den 1 maj 1643 uppläts rättigheten att uppbära ifrågavarande broafgifter till bemälda Eriksson mot en årlig arrendeavgift af 100 daler silfvermynt och skyldighet att vidmakthålla bron. Sedermera har arrendeavgiften ytter-

ligare nedsatts, och genom kammarkollegii beslut den 19 oktober 1722 blef densamma bestämd till 60 daler silfvermynt, motsvarande i nu gällande myntslag 30 kronor, med hvilket belopp afgiften ännu utgår. I kronans jordebok för Hedemora socken har bron alltsedan år 1687 varit upptagen; och den af bron utgående afgiften är såsom ingående i socknens jordebokssumma uppdebiterad i Hedemora fögderis specialräkning såsom grundskatt, ehuru densamma i nämnda räkenskap afföres från grundskattekontot för att redovisas såsom arrendemedel. Åtminstone från år 1810 hafva Hedemora socknemän innehaft bron och erlagt berörda årliga afgift, men närmare uppgift om, när eller huru socknemännen kommit i besittning af bron, saknas. Taxa å afgifter af vägfärd för brons begagnande utfärdades af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet den 19 februari 1817. Ny taxa å sådana afgifter fastställdes af Kungl. Maj:t den 6 april 1850. Genom utslag den 30 november 1894 angående ny vägdelning inom Hedemora sockens väghållningsdistrikt har Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnat, att Grådö flottbro skulle från delningen undantagas för att medelst distriktets vägkassa underhållas. Berörda utslag har i denna del vunnit laga kraft.

Med anledning af bestämmelsen i 20 § af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 uppkom fråga, huruvida de enligt den fastställda taxan bestämda afgifter för öfverfart af Grådö bro borde upphöra. Hedemora socknemän förklarade, att, då socknemännen för rätten att uppbära bropenningar erlade till staten en årlig arrendefgift af 30 kronor, broavgifterna ej kunde utan förnärmande af socknemännens enskilda rätt borttagas, så länge arrendefgiften utginge. De väghållningsskyldige inom socknens väghållningsdistrikt hördes inför vederbörande häradsrätt och yrkade broavgifternas borttagande, dock under uttalande tillika af den mening, att socknemännen i sådant fall borde befrias från erläggande af arrendefgiften. Frågan om rätt för vederbörande att fortfarande uppbära broavgifter enligt omförmälda taxa öfverlämnades af Kungl. Maj:ts befallningshafvande till Kungl. Maj:ts pröfning. Kammarkollegium anförde i underdånigt utlåtande, att sistberörda afgifter ej utan förnärmande af Hedemora socknemäns enskilda rätt kunde borttagas, så länge den å bron hvilande årliga arrendefgiften utginge; och enligt nådigt bref den 10 september 1897 fann Kungl. Maj:t föreskrift om upphörande af giltigheten utaf den fastställda taxan å afgifter för öfverfart af Grådö älfbro väl ej för det dåvarande böra meddelas, men anbefallde Kungl. Maj:ts befallningshafvande att i vederbörlig ordning utlåta sig, om och på hvilka villkor förenämnda så kallade arrendefgift kunde upphöra.

Med anledning häraf infortrade Kungl. Maj:ts befallningshafvande

yttranden från Hedemora socknemän och uppbördsförvaltningen i orten. Kungl. Maj:ts befallningshafvande utlät sig därefter i utslag den 13 april 1899, att som Grådö älfbro väl blifvit undantagen från vägdelningen inom Hedemora sockens väghållningsdistrikt, men föreskrift därvid lämnats, att bron skulle allt framgent af distriktets vägkassa underhållas, vid hvilket förhållande statens förfoganderätt öfver bron och den därmed förenade rätten att för dess begagnande uppbära afgifter syntes hafva upphört, alltså och då därigenom grunden för arrendeavgiftens upptagande af staten bortfallit, funne Kungl. Maj:ts befallningshafvande skäligt besluta, att ifrågavarande arrendeavgift skulle upphöra och fördenskull ur kronans räkenskaper afföras. Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag underställdes kammarkollegii pröfning, och öfver detsamma anfördes hos collegium besvär af kammaradvokatfiskalsämbetet. Kammarkollegium fann Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva saknat laglig befogenhet att förordna om upphörande af den utaf Grådö bro till kronan utgående afgift, och genom utslag den 30 augusti 1901 upphäfde därför collegium till kraft och verkan Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag.

Med anledning af kammarkollegii berörda utslag och under anförande att ifrågavarande afgift, ehuru redovisad såsom arrendemedel, likväl — såsom ingående i Hedemora fögderis jordebokssumma — uppdebiterats i fögderiets specialräkning under titeln grundskatt, hvilken skatt emellertid, jämlikt lagen angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter m. m. den 2 december 1892, från och med innevarande år icke vidare skulle erläggas, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånig skrifvelse den 19 april 1902 hemställt, att Kungl. Maj:t, med frånträdande af den rätt till Grådö bro, som kunde kronan tillkomma, under villkor att densamma i vanlig ordning byggdes och underhölles, måtte förklara, att arrendeavgiften skulle från och med 1903 års utgång upphöra samt de nu utgående bropenningarna icke vidare upptagas.

På grund af erhållen befallning har kammarkollegium, efter kammaradvokatfiskalsämbetets hörande, den 10 december 1903 afgifvit underdånigt utlåtande; och har collegium däri anført följande.

Ifrågavarande arrendeavgift, som i äldre handlingar och räkenskaper angåfves såsom vederlag allenast för rättigheten att uppbära den brotull, som af kronan själf ursprungligen upptagits, syntes redan på 1700-talet hafva betraktats såsom en till kronan, i egenskap af dess ägare, utgående afgäld för innehafvet af bron och den därmed förenade rätten att uppbära bropenningar. Brons arrendatorer syntes från början haft endast underhållsmen ej nybyggnadsskyldighet i afseende å bron. De hade nämligen ej varit skyldiga att svara för, om bron »genom stor flod upprycktes och

bortfördes». Detta förhållande förändrades emellertid sedermera därhän, att afven nybyggnadsskyldighet ålegat arrendatorerna. Sålunda hade bron, sedan densamma på 1700-talet åtminstone två gånger alldeles förstörts, så att öfverfart ägt rum medelst pråmar, blifvit af arrendatorn, såsom det ville synas, utan hjälp af allmänna medel återuppbyggd.

Beträffande själfva saken ansåge visserligen kollegium, att nu ifrågasvarande afgift, om än densamma funnes införd i kronans jordebok och uppdebiterades i vederbörande fögderis specialräkning såsom grundskatt, icke vore af beskaffenhet, att afskrifning af densamma kunde enligt lagen angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter den 2 december 1892 äga rum. Emellertid måste det mellan kronan och de förra arrendatorerna af bron bestående rättsförhållandet anses hafva blifvit upphäfdt genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förenämnda utslag den 30 november 1894, enligt hvilket det numera såsom ett allmänt onus åläge Hedemora sockens väghållningsdistrikt att så väl bygga som underhålla bron. Då härtill komme, att, ehuru de på 1600- och 1700-talen rådande skattepolitiska åsikter ingalunda varit främmande för att genom afgifter af dylik beskaffenhet bereda kronan inkomster, detta likväl alldeles icke öfverensstämde med nu gällande principer för tillgodoseende af statsverkets behof, ville det synas kollegium, som om kronan, jämväl med hänsyn till ifrågasvarande afgifts obetydliga belopp, kunde eftergifva densamma och sålunda undanröja det hinder, som berörda afgifts utgörande hittills uppställt mot borttagande af de för öfverfart af bron nu utgående bropenningar.»

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit öfverlämnadt, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
